

Chương 2

BỘ CHỈNH LƯU

Phần 1: Chỉnh lưu diode

1

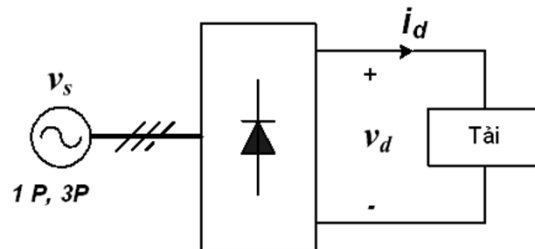
Giới thiệu

- **Bộ chỉnh lưu:**
  - Biến đổi điện áp AC thành DC
  - Sử dụng linh kiện bán dẫn
- **Chỉnh lưu diode:**
  - Ngõ vào: nguồn áp AC có biên độ và tần số cố định (ví dụ: tần số 50Hz, 60Hz, 400Hz, v.v...)
  - Ngõ ra: điện áp DC không đổi
- **Chỉnh lưu thyristor:**
  - Ngõ vào: nguồn áp AC có biên độ và tần số cố định (ví dụ: tần số 50Hz, 60Hz, 400Hz, v.v...)
  - Ngõ ra: điện áp DC thay đổi được theo tín hiệu điều khiển

2

Sơ đồ khối bộ chỉnh lưu diode

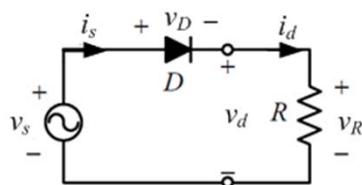

Chỉnh lưu 1 pha, 3 pha
Chỉnh lưu bán sóng, toàn sóng

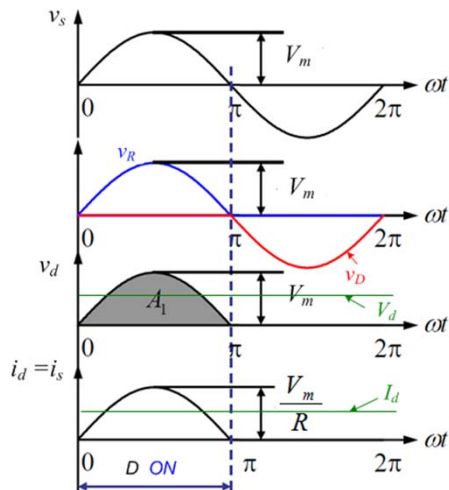
3

Cơ bản về chỉnh lưu diode

Chỉnh lưu 1 pha bán sóng - Tải R

- Khi D dẫn: $v_D = 0$, $v_d = v_s$
- Khi D tắt: do $i_d = 0$ nên $v_d = 0$, và $v_D = v_s$

4

Cơ bản về chỉnh lưu diode

Chỉnh lưu 1 pha bán sóng - Tải R

Điện áp nguồn:

$$v_s = V_m \sin \omega t$$

Điện áp trung bình ngõ ra chỉnh lưu:

$$V_d = \frac{1}{T} \int_0^T v_d dt = \frac{1}{2\pi} \int_0^\pi V_m \sin \theta d\theta = \frac{V_m}{\pi} \quad (\theta = \omega t)$$

Dòng trung bình ngõ ra chỉnh lưu:

$$I_d = \frac{V_d}{R}$$

Dòng trung bình qua diode:

$$I_{TAV} = I_d$$

Điện áp ngược lớn nhất trên diode:

$$V_{DRM} = V_m$$

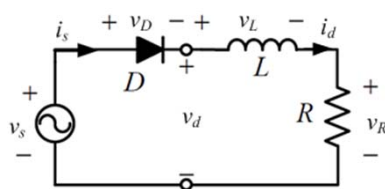
Các thông số cần thiết để chọn diode:

- Dòng trung bình (hoặc dòng hiệu dụng) qua diode
- Điện áp ngược lớn nhất đặt trên diode

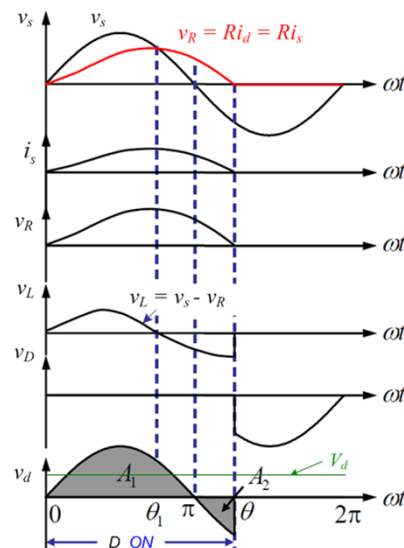
5

Cơ bản về chỉnh lưu diode

Chỉnh lưu 1 pha bán sóng - Tải RL

θ : góc dẫn của diode

6

Cơ bản về chỉnh lưu diode

Chỉnh lưu 1 pha bán sóng - Tải RL

Phương trình mạch khi diode dẫn:

$$v_s = v_R + v_L = Ri_d + L \frac{di_d}{dt}$$

Lưu ý là:

- trong khoảng $0 - \theta_1$, $u_s > u_R = Ri_d$ nên dòng i_d tăng $\rightarrow$ L nạp năng lượng,
- trong khoảng $\theta_1 - \theta$, $u_s < u_R = Ri_d$ nên dòng i_d giảm $\rightarrow$ L xả năng lượng đến khi $i_s=0$
- trong khoảng $\theta - \pi$, L không còn năng lượng nên $i_s=0$, diode tắt.

7

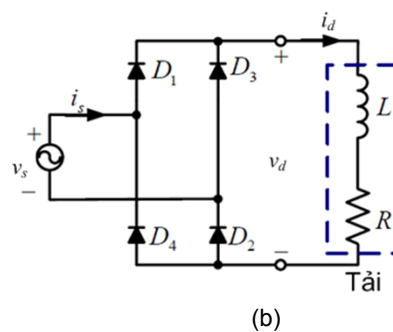
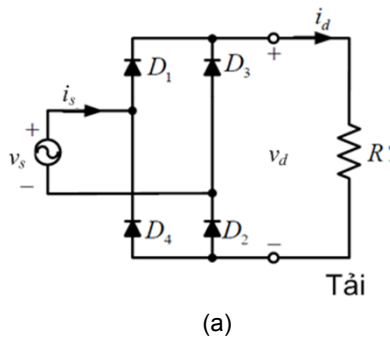
Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

Giả thiết cảm kháng của nguồn là không đáng kể.

Xét 2 trường hợp:

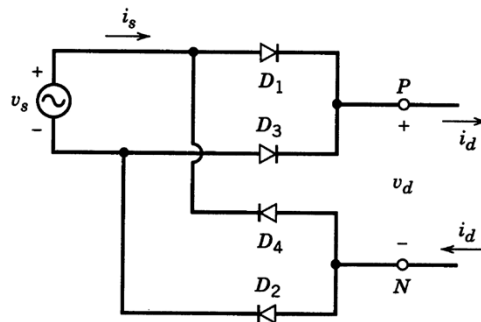
(a) Tải thuần trở

(b) Tải có cảm kháng đủ lớn để dòng tải i_d có thể xem là không đổi

8

Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

Bộ chỉnh lưu có thể chia thành 2 nhóm diode:

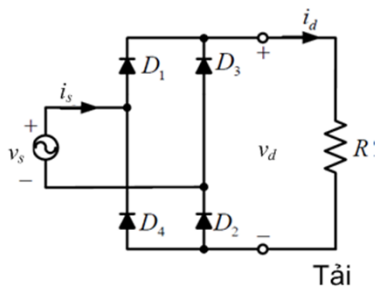
- Nhóm phía trên có cathode đấu chung,
- Nhóm phía dưới có anode đấu chung.

Tại mỗi thời điểm, trong **mỗi nhóm chỉ có một diode dẫn**.

9

Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

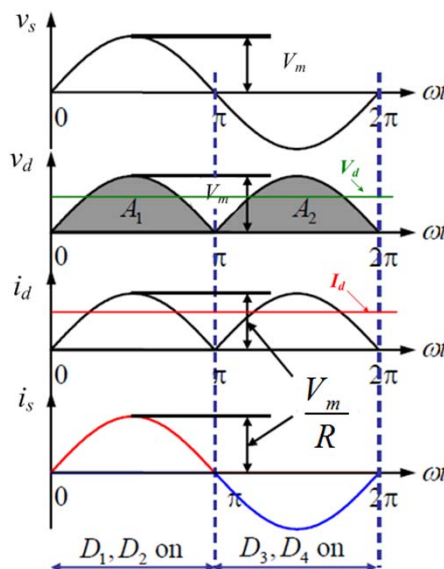
Tải thuần trở (R)

Góc dẫn của mỗi diode = π

D_1, D_2 dẫn: $v_d = v_s, i_s = i_d$

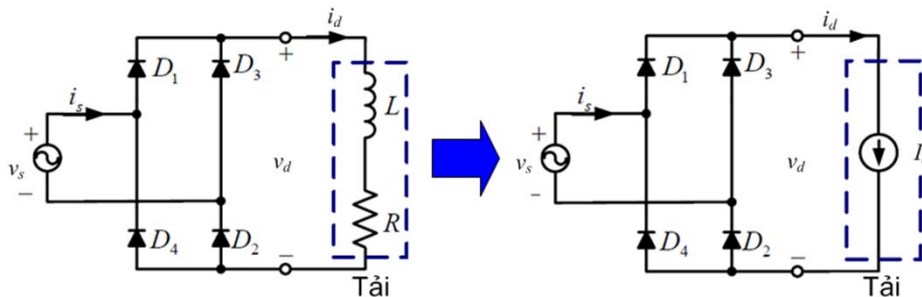
D_3, D_4 dẫn: $v_d = -v_s, i_s = -i_d$

10

Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

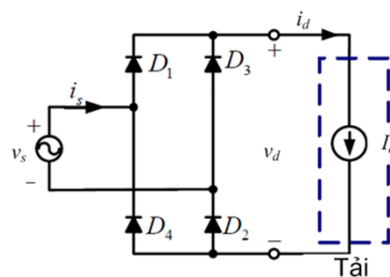
Tải có cảm kháng lớn

Với L đủ lớn, độ nhấp nhô (ripple) của dòng điện i_d nhỏ và có thể xem là dòng i_d phẳng: $i_d = I_d$.

11

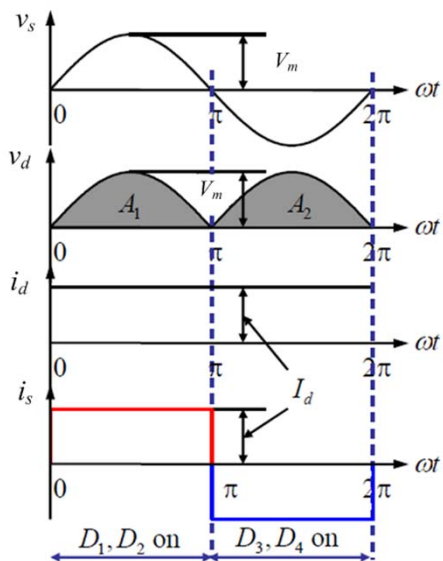
Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

Góc dẫn của mỗi diode = π

D_1, D_2 dẫn: $v_d = v_s, i_s = i_d$

D_3, D_4 dẫn: $v_d = -v_s, i_s = -i_d$

12

Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

Trong cả hai trường hợp: (a) tải R, và (b) tải RL với cảm kháng L đủ lớn, dạng điện áp ngõ ra của bộ chỉnh lưu cầu 1 pha diode là như nhau.

Điện áp trung bình ngõ ra chỉnh lưu:

$$V_d = \frac{1}{T} \int_0^T v_d dt = \frac{1}{\pi} \int_0^\pi V_m \sin \omega t d(\omega t) = \frac{2V_m}{\pi} = \frac{2\sqrt{2}}{\pi} V$$

Trong đó: V là **trị hiệu dụng** điện áp nguồn xoay chiều cung cấp cho bộ chỉnh lưu.

Trong trường hợp tải có cảm kháng rất lớn, dòng tải i_d liên tục và phẳng ($i_d = I_d$), khi đó:

Trị hiệu dụng dòng nguồn:

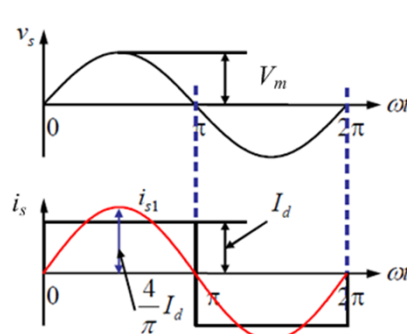
$$I_s = I_d$$

Trị hiệu dụng sóng hài bậc n của dòng nguồn:

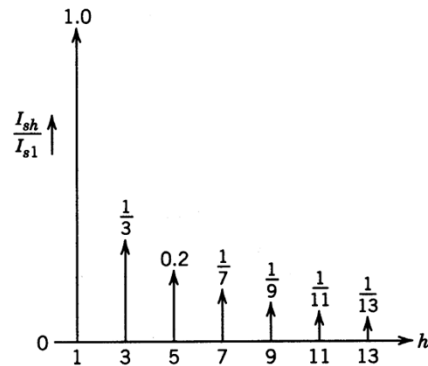
$$I_{sn} = \frac{2\sqrt{2}}{n \cdot \pi} I_d \quad (n = 1, 3, 5 \dots)$$

13

Mạch chỉnh lưu diode cầu 1 pha

(a): Dạng sóng: áp nguồn v_s , dòng nguồn i_s và hài bậc 1 của dòng nguồn i_{s1}

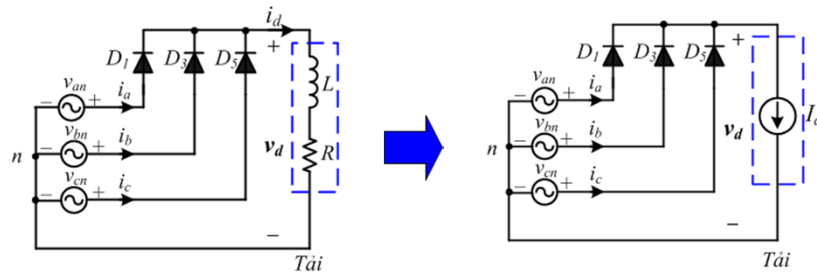

(b): Phổ sóng hài của dòng nguồn i_s
 I_{s1} : sóng hài bậc 1, I_{sh} : sóng hài bậc h ,
 h : bậc của sóng hài

14

Chỉnh lưu 3 pha tia diode

Tải có cảm kháng lớn

Giả thiết tải có L đủ lớn để dòng tải liên tục và phẳng ($i_d = I_d$)

Giả thiết nguồn 3 pha lý tưởng, trở kháng nguồn = 0:

$$v_{an} = V_m \sin(\omega t)$$

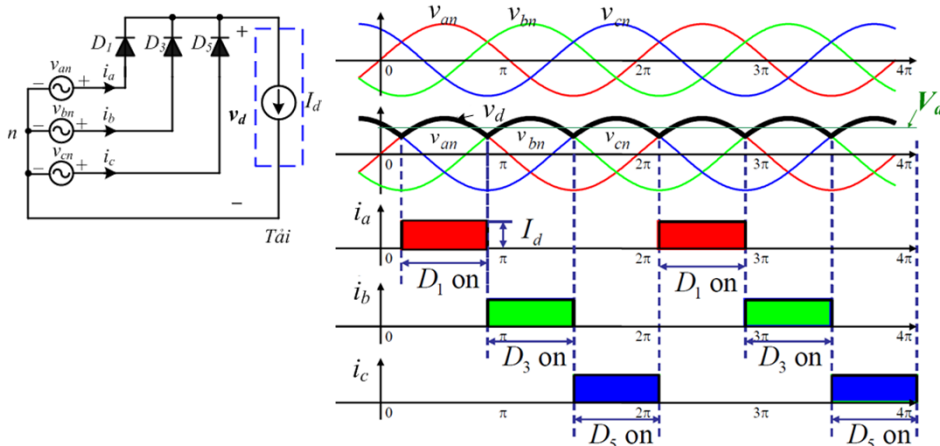
$$v_{bn} = V_m \sin\left(\omega t - \frac{2\pi}{3}\right)$$

$$v_{cn} = V_m \sin\left(\omega t - \frac{4\pi}{3}\right)$$

15

Chỉnh lưu 3 pha tia diode

Tải có cảm kháng lớn

16

Chỉnh lưu 3 pha tia diode

- Mỗi thời điểm **chỉ có 1 diode dẫn**
- Điện áp chỉnh lưu có **3 xung**, chu kỳ áp chỉnh lưu $T_p = T/3$ với T là chu kỳ áp nguồn.
- Trị trung bình điện áp chỉnh lưu V_d :

$$V_d = \frac{1}{2\pi} \int_{\frac{\pi}{6}}^{\frac{\pi}{6} + \frac{2\pi}{3}} V_m \sin \theta d\theta = \frac{3\sqrt{3}}{2\pi} V_m = \frac{3\sqrt{6}}{2\pi} V$$

(V : trị hiệu dụng áp pha của nguồn)

- Trị trung bình dòng điện tải I_d :

$$V_d = R I_d + E \Rightarrow I_d = \frac{V_d - E}{R}$$

- Mỗi diode dẫn điện trong khoảng thời gian $1/3$ chu kỳ.
Do đó, trị trung bình dòng qua diode:

$$I_{TAV} = \frac{1}{2\pi} \int_{\frac{\pi}{6}}^{\frac{\pi}{6} + \frac{2\pi}{3}} i_T d\theta = \frac{I_d}{3}$$

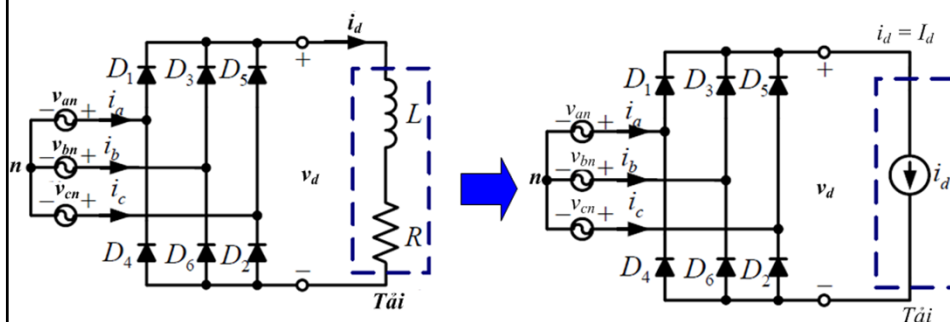
- Điện áp ngược lớn nhất trên diode bằng điện áp dây của nguồn:

$$V_{DRM} = \sqrt{3} \cdot V_m = \sqrt{6} V$$

17

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

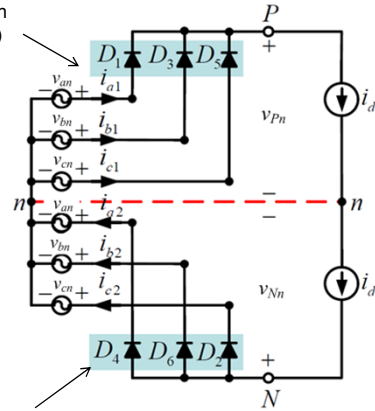
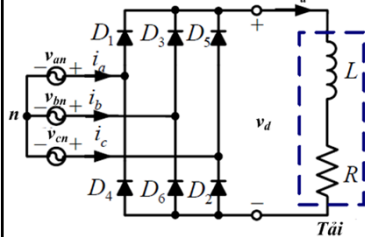
Giả thiết tải có cảm kháng rất lớn để dòng tải i_d có thể xem là không đổi và bằng I_d

18

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

Tại mỗi thời điểm, chỉ có **1 diode** với điện thế **anode dương lớn nhất** dẫn điện (ON)

Tại mỗi thời điểm, chỉ có **1 diode** với điện thế **cathode âm lớn nhất** dẫn điện (ON)

$$i_a = i_{a1} - i_{a2}$$

$$i_b = i_{b1} - i_{b2}$$

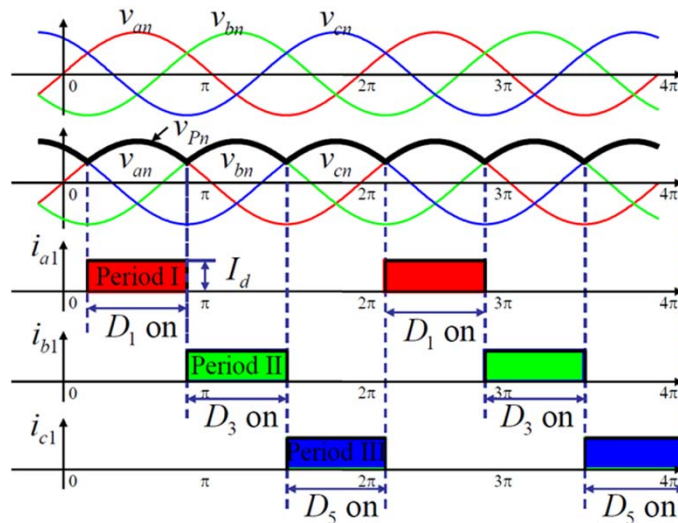
$$i_c = i_{c1} - i_{c2}$$

$$v_d = v_{Pn} - v_{Nn}$$

19

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

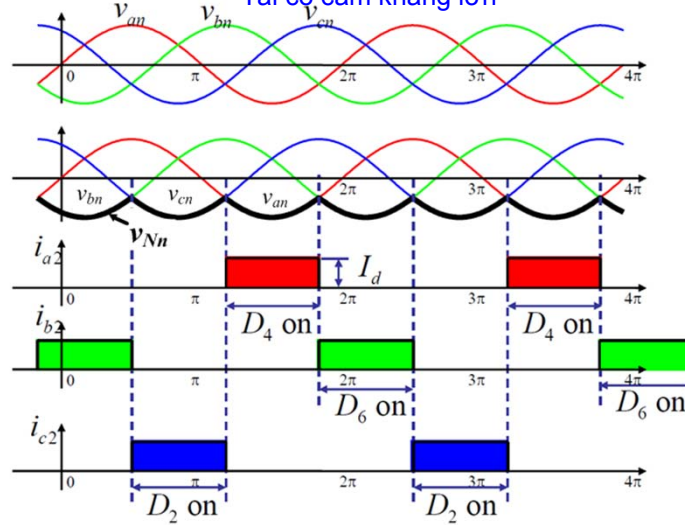

Dạng sóng áp và dòng tương ứng với nhóm diode D_1 , D_3 và D_5

20

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

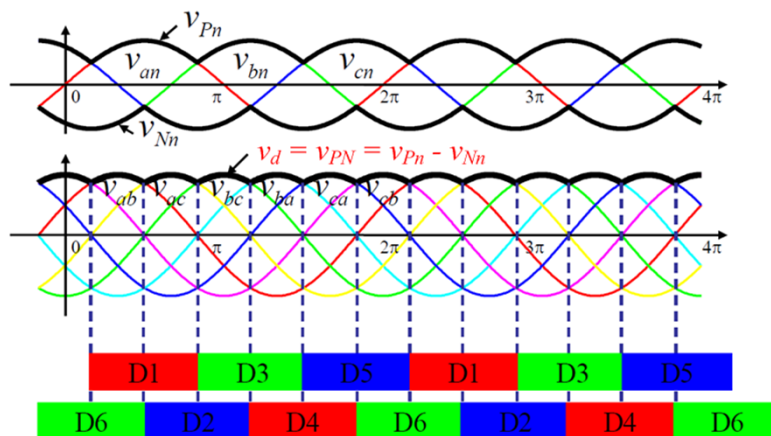

Dạng sóng áp và dòng tương ứng với nhóm diode D_2 , D_4 và D_6

21

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

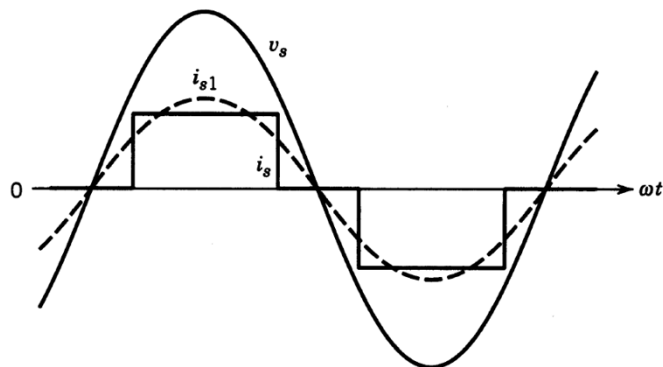

Dạng sóng điện áp ngõ ra của cầu diode và khoảng dẫn tương ứng của mỗi diode

22

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

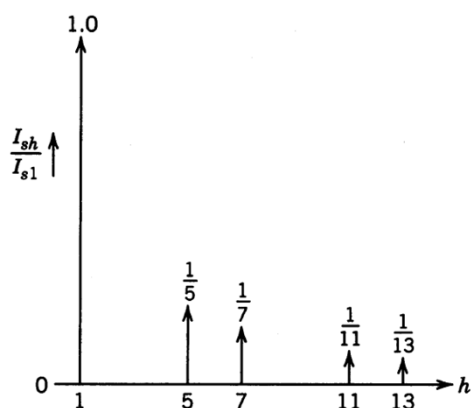
Dạng sóng dòng, áp ngõ vào chỉnh lưu 3 pha cầu diode trong trường hợp tải có cảm kháng rất lớn

v_s là áp pha (v_{an}, v_{bn}, v_{cn}) và i_s là dòng pha tương ứng

23

Chỉnh lưu 3 pha cầu diode

Tải có cảm kháng lớn

Phổ tần sóng hài dòng ngõ vào (dòng pha)

của chỉnh lưu 3 pha cầu diode trong trường hợp tải có cảm kháng rất lớn

I_{s1} : sóng hài bậc 1, I_{sh} : sóng hài bậc h , h : bậc của sóng hài

24